

K O M M E N T A A R

Kui seda metsa ees ei oleks

24. jaanuari õhtul selgitas 11 riiki esindav rahvusvaheline žürii välja eesti eurolaulu '98. Välismaised muusikaekspertid vaagisid kümnet elavas esituses laulu, mis meie žürii oli valinud 17. detsembri eelvoorus 51 võistluslaulu seast.

Seekordset osalejate potentsiaali hinnati eelmiste aastatega võrreldes kõige tugevamaks. Eks see ole igati loogiline, sest Eesti läheb Eurovisiooni võistlustulle juba viiendat korda ning viimased kaks esinemist olid meile suhteliselt edukad (meenutame, et Eurovisioon '97, tõi Eestile 82 punktiga 8. koha). Meie muusikutele hakkab vist tekkima juba eurovisiooniharjumus ja võibolla ka rutiin, erilisest uudsusepõnevusest pole ka kuulajatel-vaatajatel enam suurt midagi järel. Ilmselt hakkame juba harjuma, et eesti laulud on rahvusvahelises konkurentsisis igati tõsiseltvõetavad; et aastad pole venad, seda teab igaüks isegi.

Tänaseks on selge, et 9. mail esindab Eestit Birminghamis toimuval Eurovisiooni laulukonkursil Koit Toome lauluga "Mere lapsed", mille muusika autorid on Maria ja Tomi Rahula ning sõnad kirjutanud Peeter Pruuli. Huvitaval kombel andis "Raadio 2" publiküküsitlus sama tulemuse ning vahetult enne otseülekannet ETV-s pillas ka üks võistlustulle minev solist televisiooniusutluses samalaadse ennustava märkuse.

Osa sellest seltskonnast, kes neid eurolaule kirjutab püsib juba mitut aastat: piisab, kui nimetada Priit Pajusaart ja Ivar Musta, kes heliloojatena on juba vanad "eurohaid" ning muidugi Kaari Sillamaad, kelle läbiproovitud laulutekstid on Eurovisiooni kontekstis saanud meil iseenesestmõistetavaks nähtuseks. Uudne oli aga Kaari Sillamaa puhul, et seekord konkureeris ta lisaks veel muusika autorina (kahasse Koit Toomega kirjutatud "Viimne valge kuu"). Hinnangut sellele laulule ja esitajale pole enam mõtet anda, sest üks hindepunktid ole juba ära nähtud. Ainult niipalju subjektiivset lisaks, et kui laulja hääles pole kübetki emotsionaalset soojust, siis pole ka laulu muusikal ilmselt suurt lootust jõuda ei kuulajate südamesse ega žürii punktiheitlusesse.

Kui jutt punktiheitlusele läks, siis kõige viimaste hindepallideni (Šveits) juhtis Evelin Samuelli lauldud "Unistus igavesest päevast" (Pajusaar-Pilvre muusika

Otsime Violetta

Verdi "La Traviata" Estonia teatris. Dirigendid Paul Mägi ja Jüri Alperthen, lavastaja Neeme Kuningas, kunstnik Anna Kontek. Nähtud etendused: 19. XII 1997 ja 22. I 1998

Optimistlikult

On eriline ja pidulik tunne istuda Estonia teatris näiteks teisel rõdul, kui saal on pilgeni täis ja publik plaksutab entusiastlikult – nii siis, kui on põhjust, kui ka siis, kui seda pole. Kriitikule jääb kaks võimalust: ta kas leebub või jälgib kiretu rangu-sega, mida siis vaatajaile õieti pakutakse. Pärast pikka kaalulemist otsustasin esimese variandi kasuks, lükates muremõtted edasi järgmiseks korra.

Tähtis on ju tõepoolest see, et Tallinna ooperiteater on leidnud taas kontakti oma vaatajaskonnaga, et publiku seas ei ole ainult (kahjuks svipsis ja häälekad) turistid, et ooperiküllastus on prestiižikas – loodetavasti varsti midagi rohkematki.

Klišeede küttes lavakujundus

Mida võiks tähendada ooper teatriküllastajale menukate "Nabucco" ja "La Traviata" põhjal? Kõigepealt ilmselt uhket lavakujundust. Soome Rahvusooperi stsenograaf Anna Kontek on "La Traviata" ballistseenid täitnud igasuguse kitsikolaga, nii et kooril on võimalik ennast üksnes veidi otsustada ja seltskondlikku pilguvahetamist teeselda. Kümnetest "Traviatadest" tuntud pilt: daamid ja härrad seisavad laval poolkaares, šampanjakiaasid kaes, veel üks klišee: neeglid. Kui Herbert

Kuninga kõrghetked

Neeme Kuninga lavastust peaks tõlgendama lõpust algusesse, sest just suurepärase lõplahendus heidab kogu tööle teistsuguse valguse, annab sügavama mõõtme. Meil kõigil on kindlasti kõrvus, kui kirgastunult heliseb muusika, mis saadab Violetta viimseid fraase. Sellega kooskõlas sirutub voodile astunud Violetta igavese valguse järele... Valgus justkui mähiks Violetta enesesse, vaataja näib tunnistavat ingli kasvamis valgusest.

Veel mõjuvaid lahendusi, mälulinti tagasi kerides: karnevalmuusika tõlgendamine hävitava ja võltsi suurilmaelu painajana. Violetta esimese vaatuse aaria lahtimõtestamine pöördlava ja peegelsammaste abil. Imeline "teine plaan" sündis esietendusel Vello Jürna (Alfredo) ja Helena Voznessenskaja (Violetta) koosmängus II vaatuse ballipildis, mil järsku tekkis tunne, et vahest on veel võimalik leppimine, skandaali vältimine...

Läbitöötamata mulje jäi kahjuks II vaatuse esimesest pildist (Germont – Violetta – Alfredo – Germont), ent võibolla seostub see ka Violetta-probleemaatikaga, millest edaspidi.

Mägi kõrghetked

Estonia teatri orkester tõestas ka "La Traviataga" oma juba oodatud headust. Paul Mägi manas orkestris esile nii õhkrõõva pianissimot (sissejuhatus I ja III vaatusele) kui ka talitsetud dramaatikad, tõi muusikalised kujundid reljeefsest välja. Jüri Alpertheni tundlikult dirigeeritud etendusel (22. I) võinuks koor olla tähelepanelikum.

(Rauno Elp ja Tarmo Sild) jäid väheütlevaks, ebamääraseks. Germonti võib ju mitut moodi tõlgitseda, paraku oli raske aru saada, missuguse kasuks on otsustatud. Lisaks aaria ja dueti võimalikult ilusale esitamisele oleks ju veel vaja ka roll luua.

Vello Jürna Alfredo oli veenev noor tulipea, kelles ka tõsiseid, kestvaid tundeid. Muusikatõlgenduse kohta ei saa kahjuks midagi öelda, sest esietendusel ei olnud Jürna hää l terve. Lava valitsemise ja rolli tunnetamise poolest on Jürna viimastel aastatel märkimisväärselt edasi arenenud. Mati Kõrts näitas vokaalse stabiilsuse ja sarmiga, et see hooaeg võiks olla küll temanimeline. Mõlema Alfredo puhul oleneb palju ansambli tajust, kontaktist Violettaga.

Aga kus on Violetta?

Violetta ei ole.

(Arusaamatuste vältimiseks: ma ei ole näinud selles osas Nadia Kuremit ja lätlanna Sonora Vaicet. Kui näen, kirjutatan ehk uue retsensiooni. Küll on mul aga Estonia lavalt meeles Anu Kaalu hingelõikav tõlgendus 1970. aastatel.)

Violetta roll on ülinõudlik nii vokaalselt kui ka lavaliselt. Ei piisa üksnes kenast väljanägemisest, ilusast häälest, loiuist sentimentaalsusest. Teame ju, kui oluliseks pidas Verdi Violetta puhul talenti, sära, lavatunnetust! Kumbki nähtud Violetta (Helena Voznessenskaja ja Marina Andrejeva Moskva teatrist Helikon) ei vastanud neile nõuetele täielikult, mõlemad jäid poolele tee. Poleks osanud arvatagi, et Violetta võib tõlgendada nii üheplaaniiselt arenguta, sisemise soo-

et kui laulja hääles pole kübetal emotsionaalselt soojust, siis pole ka laulu muusikal ilmselt suurt lootust jõuda ei kuulajate südamesse ega žürii punktiheitlusse.

Kui jutt punktiheitlusele läks, siis kõige viimaste hindapallideni (Šveits) juhtis Evelin Samueli lauldud "Unistus igavesest päevast" (Pajusaar-Pilvre muusika ning Sillamaa sõnad). Tõtt öelda see ühelt poolt natuke hämmastas, sest laul ise oli küll tugev ning mõjuva seadega (mõni moment meenutas atmosfääri, mida võime kuulda Jon Andersoni lugudes), kuid üsna ilmselt mitte kõige paremini kokku sobiv Evelin Samueli hääletämbri ja laulumaneeriga. Tõsi ta muidugi on, et teoreetiliselt võistlevad laulud ja mitte lauljad, kuid laulja on siiski helilooja hääletoru. Sama löi välja veel ühe loo puhul – Siiri Sisaski lauldud "Tagareas" (Lauri Saatpalu muusika ja sõnad). Iseenesest väga tugev lugu, kuid vähemalt algusosa ei lähe kokku Siiri Sisaski karakteriga. Jäi mulje, et solist peab oma temperamenti lausa maha suruma ning tegelikult avanes Siiri alles siis, kui kätte jõudis loo energiline lõpuosa. Aga juba liiga hilja.

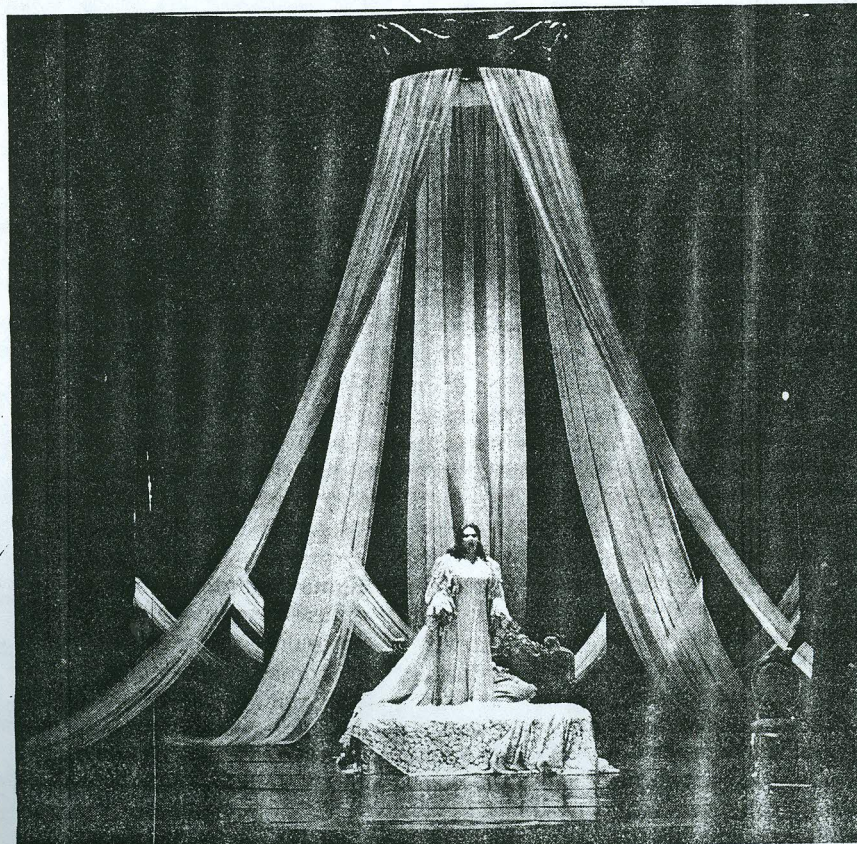
Kui nüüd duette vaadata (mõni aeg tagasi viimase peal trend), siis mõne loo puhul jäi küll mulje, et laululooja ei oma vähimatki ettekujutust ei lauljate dueti visuaalsest tüpaažist ega hääletämbrilise kokkubivusest ("Kristallid"). Teisalt ei saanud ka kuidagi aru, miks peavad laulus "Andesta" Ivo Linna ja Evelin Samuel laulma kahekesi, kui neil on enam-vähem üks ja sama partii, ainult et oktavis. Kumb kummale siin kaasa laulis, ei tea. Üldiselt paistab siiski, et duetid olid mõni aeg tagasi cool, vahepeal on aga rong ära sõitnud.

Nüüd võiks pisut filosofoerivalt küsida, et kas, mida, kellele ja kui palju Eurovisiooni laulukonkurss üldse annab. Kui palju, selle vastu pole sünnis avalikult huvi tunda. Teistele küsimustele võiks summeerivalt vastata, et publikule ilmselt kaasaelamislusti, kuigi ärkamisaegset hasarti enam pole. Nüüd, kus Euroopa Liidu uks on meile juba pisut praakil, pole enam mõtet rääkida rahvuslikust identiteediküsimusest Eurovisiooni valguses, eneseteostusvõimaluse annab see aga rohkem solistile kui heliloojale. Seda on näidanud senine sündmuste käik, et kuigi võistlevad laulud, jäävad nende loojad küllaltki marginaalseteks tegelasteks. Kindlasti võidavad mitut masti produtsendid, kui on teinud õigel ajal professionaalselt õige valiku – otsustanud konkreetse laulja ja laulukirjutaja kasuks. Sündmused arenevad niikuinii oma rada ning pole erilist vahet, kas taamal terendab kaheksas või seitsmes koht. Meeli hoiab aga ärevil see kõige esimene – Eurovisiooni võidulaulu pjedestaal. Kui ainult seda metsa, metsatäit teiste maade lugusid ees ei oleks.

IGOR GARŠNEK

tada ja seltskondlikku pilguvahetamist teeselda. Kümnetest "Traviatadest" tuntud pilt: daamid ja härrad seisavad laval poolkaares, šampanjakiaasid kaes. veel üks klisee: peeglid. Kui Herbert Wernicke Salzburgi "Roosikavaleris" kasutas valeperspektiiviga peeglikombinatsioone, mõjus see värskena. Ent "La Traviata" Violetta salongi peeglihiilgus on kulunud ja odav. Tähdendusrikkamaks ja huvitavamaks läks asi alles I vaatuse lõpus peategelanna aaria ajal, kui peeglid ülendusid keerleva-käratseva maailma kujundiks.

Tunduvalt paremini on Anna Kontekil õnnestunud intiimsemad pildid, eriti kolmas vaatus. Valge õhuline, justkui tiivuline baldahhiin toetab lavastaja Neeme Kuninga lõpuideed väga hästi.

HARRI ROSPU

"Tiivuline" baldahhiin toetab lavastaja lõpuideed väga hästi.

Osatäitjatest

Palun vabandust, aga esimesed, kes mulle esietendusel silma hakkasid ja meeldiva üllatuse valmistasid, olid niinimetatud kõrvalosalised: Alar Haagi seltskonnalõviliik, kõlav ja kandev Gaston ning Vaike Kiige mitte ainult veetlev ja elegantne, vaid ka hästi lauldud Flora. Lisandusid veel asendamatud Voldemar Kuslap ja Teo Maiste ning hilisemal etendusel Riina Airene ja Mati Palm. Germont on II vaatuse esimese pildi võtmekuju, mõlemad

Marina Drejeva Moskva teatrist Helikon) ei vastanud neile nõuetele täielikult, mõlemad jäid poolele teele. Poleks osanud arvatagi, et Violetta võib tõlgendada nii üheplaaniliselt, arenguta, sisemise soojusega. Voznessenskaja tundus Violetta tuumale lähemale jõudvat, ta leidis rohkem nüansse ja püüdis luua mitmetahulisemat kuju, samuti laulis ta paremini. Valitsema jäi siiski temagi puhul külm hall toon. Aleksejeva oli kiiresti ära õppinud liikumisjoonise, ent lavastustervikusse sisse ei elanud. Hämmastas, et lauljanna ei saanud hakkama kostüümi kandmisega!

Mõlema Violettaga (eriti Aleksejevaga) seoses kerkis esile veel üks probleem: itaalia keel ja teksti väljendusrikkus, fraaside tähendus. Kohati tekkis mulje, et publikut alahinnatakse totaalselt: nagunii ei saa nad tekstist aru, ükskõik, millise intonatsiooniga laulja laulab. Ent siin ongi konks – just sellest, kui täpselt laulja ise tekstinüansse mõistab ja vaatajale edastab, oleneb tekstist arusaamine ja stseeni mõju. Kui lauldakse väga erinevaid mõtteid loiu monotoonsusega, reageeritakse valel ajal, teksti suhtes absurdset, ei kahjusta see mitte ainult rolli, vaid kogu lavastust.

Jälle optimistlikult

Olen juurelnud, miks Estonia teater võttis mängukavva Verdi "La Traviata" ja Bizet' "Carmeni" juba olemasolevate Verdide ja Puccinide kõrvale. On muidugi tore, kui ooperirepertuaari üldtuntud alustalad on koduteatri müürilehtedel ja toovad teatrisse endisi ja uusi ooperisõpru. Ja kui need endised ja uued sõbrad on harjunud teatris käima, ehk sõandatakse siis riskida ka millegi niisugusega, mis mujal endastmõistetav, aga meil võõram.

KRISTEL PAPP